

Ретродискусія про українську державу та її державну мову зразка дев'яностих років

У переважній більшості українських інтелектуалів — україно- і російськомовних — дискусія про українську державу, українську мову як державну асоціюється із призабутими дев'яностими роками минулого століття. Здається, усе, виговорилися, полаялися, заспокоїлися, час братися за омріяну розбудову **державної** системи медичного забезпечення, **державної** вищої та середньої освіти, **державної** системи соціального захисту, **державних** доріг — усього того, що в пересічних українців і асоціюється з **державою** та **державною** мовою. Та ні, знову пишуть і пишуть новоспечені «історико-філологи» й активно «клеїють позором проклятих бендеровців и прочих буржуазных националистов галичанского происхождения». За звичкою сховавшись за псевдонімами (про всяк випадок), вони, «якобы не подозревая, что вся государственная машина, СБУ, прокуратура, суды, неправительственные организации работают на искоренение русского языка (обобщенно), искривление исторической памяти, не гнушаясь репрессивных методов. Причем на деньги, заработанные этими гражданами.» (автор Awaken-7, форум газети «2000», <http://2000.net.ua/c/61462>), активно забивають усі форуми апокаліптичними віщуваннями на зразок: «Сегодня гуманитарная сфера — это глобальная государственная проблема. Была допущена грубейшая ошибка, когда эту сферу отдали в руки оранжевой власти. Мы подошли к черте, за которой процесс оболванивания наших детей может стать необратимым. Эта проблема неоднократно поднималась в «2000», и уже давно понятны ужасающие последствия доктрины галичанского национализма» (автор Keys, форум газети «2000», <http://2000.net.ua/c/61578>). Командою «фас» для таких войовниче налаштованих дописувачів слугують словосполучення «українська мова» чи «українська держава», де б ці слова не з'явилися — в науковій, газетній чи кулінарній статті. Прочитали «українська мова» і сміливо, безкомпромісно починають знищувати «украинских плохих националистов», та так старанно, що тим уже й лінки відгавкуватися від надокучливих «писак». Та Бог з ними, з нашими громадсько-активними дописувачами, нехай пишуть, у нас же демократія, між іншим, у значній мірі завдячуючи «оранжевой влади».

А от коли до такої наукоподібної історичної дискусії підключаються викладачі, журналісти, то стає сумно, що антидержавницькі настрої, як ракова пухлина, стрімко поширюються в середовищі української інтелектуальної еліти — лікарів, учителів, викладачів вищих навчальних закладів, науковців, знищуючи останні наші сподівання на хороші **державні** лікарні, садки, школи, університети. Луганський викладач Віктор Жирнов пише: «Жалуются преподаватели украинского языка в Луганске: устали от языковых экспериментов. Почему Западная Украина навязывает свой язык, разбавленный литовским, немецким, венгерским, польским, выдавая его за государственный язык страны?! Создали «священную корову» под названием «украинский язык», который правильнее назвать галицким. Почему вся Украина — русскоязычная и украиноязычная — должна говорить и думать на галицком?» (газета «2000», № 8 (450), блок С, 2009 рік, <http://2000.net.ua/c/61578>).

Щоб відповісти на цей крик душі луганського педагога, спочатку наведу декілька цитат із праць авторитетного і знаного українського історика, який почав писати свої книги в ті часи, коли ще і в природі не існувало українського буржуазного націоналізму, а більшість бандерівців ще не з'явилася на світ Божий. Принагідно хочу заспокоїти пильних псевдоісториків та вберегти свій форум від навали філологічно-історичного словесного непотребу. У 1924 році цей історик став академіком радянської ВУАН. Ім'я цього видатного українця — Михайло Грушевський.

У своїй фундаментальній праці «Історія України-Руси» академік Грушевський пише: «З лінгвістичного погляду трактується він (український народ, прим. автора) як східно-словянська галузь індоєвропейської мовної родини. Та ця мовна спільність лише одна сторона його етнографічної фізіономії. Мовна спільність покриває собою той досить різномасстний конгломерат, що протягом тисячоліть під рівними впливами — в переважній більшості вповні недовідомими нам, формувався в ту етнічну групу, з якої розвинула ся ук-

раїнська народність, її фізичний тип, мішаний, як і у інших європейських народів, відкриває, або ліпше сказати — натякає на довгий процес метисації, мішання різних рас, котрим був вироблений нинішній етнічний тип. Зовсім виразно відрізняється в ній і тепер тип ясний і темний, а хоч тепер панує тип короткоголовий, то у старім археологічному матеріалі, перших віків по розселенню, виступає поруч короткоголового сильно зазначений довгоголовий тип, як побачимо нижше. Уже в моменті розселення українська була продуктом довгого мішання народностей і рас.»

Прошу вибачення, що втомив шановного читача такою довгою цитатою із малозрозумілими призабутими словами. Отже, перефразовуючи слова академіка Грушевського, можна стверджувати, що українці в результаті глобальних і довготривалих змішувань різних народів і народностей як нація не мають якихось спільних генетичних ознак, однакових генів, за якими можна відрізнити «істинного» українця від «неістинного». Для українського населення поняття національності не пов'язане з генетичною спадковістю, з існуванням спільних генів у Y-хромосомі чи якихось інших генів, що передаються від батька до сина в практично незмінному стані. На моє глибоке переконання, титульної слов'янської нації в Україні на основі генетичних ознак не існує, на відміну від сусідньої слов'янської Росії. Загальновідомо, що титульна російська нація — це фінно-угри. Угро-фіннолог, історик і журналіст Ростислав Мартинюк пише: *«Росіяни споріднені расово, цивілізовано та мовно з народами Японії, Кореї, Маньчжурії, Центрального Китаю. Найприкметнішою ознакою цього є фінно-угорські ієрогліфи. Ця писемність частково збереглася в ерзян, карелів. Уже цілком «русские» мешканці Володимирської та Ярославської губерній користувалися мерянським ієрогліфічним письмом навіть у часи Першої світової війни. З'ясувалося це завдяки імперській військовій цензурі. Листи до родичів «мужички» писали «каракулями». Спеціальне розслідування встановило, що це «понти». Саме так називали своє письмо мешканці мерянських губерній Російської імперії. Уявляєте, як важко було росіянам у XVII-XVIII ст. засвоювати кирилицю — потрібно було змінювати ієрогліфічну свідомість на буквену! Для росіян наша грамота тоді була по-справжньому «китайська». У сучасній російській мові кожне десяте російське слово має фінно-угорський корінь. Та й граматичні конструкції — того ж походження: «я маю», кажуть слов'яни; «у мене є», кажуть росіяни за фінно-угорською традицією. І коли ми говоримо сьогодні «йолки-палки», ми повторюємо мерянське «ex, життя» (йолус — життя). А пушкінського Балду пам'ятаєте? Це від мерянського «бол» — село. Балда — значить «селюк»» («Україна молода», 11 травня 2002 року, с. 13). За оцінками пана Мартинюка, нині в Росії проживає близько п'ятдесяти мільйонів ослов'янчених фінно-угрів. Титульна російська нація за расовими ознаками чітко вирізняється на фоні двох інших великих груп Російської Федерації — слов'янської українсько-білоруської і татарсько-монгольсько-кавказької, зокрема браком ферменту алкогольгідрогенази, що розщеплює спирт в організмі. Недарма у Фінляндії введено сухий закон. Раніше аналогічний закон існував і у Швеції. Про всяк випадок хочу себе та пана Мартинюка уберегти від гніву пильних псевдоісториків і пропоную їм почитати, що пишуть із цього приводу російські засоби масової інформації: *«В генах русских есть след финно-угров. Если бы президент России сдал анализ крови тартуским генетикам, то они в ее составе могли бы обнаружить характерный для балтийцев вариант Y-хромосомы. Русские, проживающие на Севере России, происходят от сменивших язык финно-угорских народов, и в их геноме живет характерный для угро-финнов вариант Y-хромосомы, выяснили российские и эстонские ученые. Действительно ли на самом деле президент России Владимир Путин угрофинн? Если бы Путин сдал анализ крови тартуским генетикам, то, учитывая его фамилию, имеющую северорусские корни, с большой вероятностью можно было предположить, что у него наличествует характерный для угро-финнов вариант Y-хромосомы. Наличие этого варианта (так называемой гаплогруппы N3) в генах населения российского Севера выявил коллектив ученых России и Эстонии.»* (<http://tabloid.vlasti.net/news/248410>). Цікаво, а якщо Путін дійсно здасть аналіз крові, і у нього виявлять угро-фінський варіант Y-хромосоми, що тоді напише пан Жирнов? Очевидно, щось подібне до *«создали «священную корову» под названием «русский**

язык», который правильнее назвать украинским. Почему вся Россия — угроязычная и финноязычная — должна говорить и думать на украинском?»

В Україні расового українця неможливо визначити за допомогою найсучаснішого аналізу крові, тут новонародженого можна записати за расовим походженням — українцем або поляком, литовцем або білорусом, чи представником титульної угро-фінської нації. Кому що більше подобається.

Повернемося до праці українського радянського академіка Грушевського: «*Чи будемо називати українську мову язиком чи «нарічем», однаково треба признати, що українські говори складають ся в певну язикову цілість, яка в граничних говорах вправді зближається до сусідніх слов'янських мов — словацької, білоруської, великоруської, польської, але в тих діалектах, що становлять головну й характеристичну її масу, відрізняється від цих сусідніх і найбільш зближених слов'янських мов дуже помітно цілим рядом фонетичних, морфологічних і синтактичних прикмет*». Не має принципового значення те, якою мовою чи на якому діалекті ми говоримо на нашій державній території — галицькому, полтавському чи донецько-луганському. Головне, що мова — це перша серйозна ознака, «священна корова» (за Жирновим), якою ми вирізняємося як українці з-поміж своїх сусідів неукраїнців. Це так звана державна мова, що дає змогу побудувати систему відносин «свій-чужий» між громадянами, які проживають на одній території, організувати нормальний державницький процес із будівництвом лікарень, доріг і дитячих садків. Принагідно хочу зазначити, що донеччани та луганчани не спілкуються російською мовою. Усе відбулося так, як і передбачав Грушевський: проживання на спільній території, активне змішування різних народів, рас, мов і звичаїв сталінськими новітніми демографами привело до утворення донецько-луганської народності, яка говорить на донецькому нарідччі і вперто не хоче говорити на «правильном русском языке», незважаючи на титанічні зусилля таких прекрасних педагогів, як пан Жирнов. Москвичі донеччан повально хохлами називають, ледве ті заходять у перший-ліпший продовольчий магазин, гекаючи, плутаючи «кульок» із «пакетом», «буханку» із «булкой хлеба». Що б написав пан Жирнов із цього приводу? Очевидно, щось на зразок такого: «Жалуются преподаватели донецкого языка во Львове: устали от языковых экспериментов. Почему Восточная Украина навязывает свой язык, разбавленный украинским, русским, выдавая его за государственный язык страны?! Создали «священную корову» под названием «донецкий язык», который правильнее назвать украинским. Почему вся Украина — русскоязычная и украиноязычная — должна говорить и думать на донецком?»

Свою статтю в тижневику «2000» «Когда дурь превращается в счастье...» Віктор Новицький починає такими словами: «Еще задолго до объявления независимости рыскали по славному граду Киеву дядьки в вышиванках, вскрывая опасные для Украины языковые происки северного соседа. И чего только не говорилось тогда в защиту «солов'їної та співучої», но заканчивалось одним и тем же: «Не буде мови — не буде нічого». Потому перво-наперво, как пырей с любимого огорода, не дающий произрастать полезным злакам (т. е. «рідній мові»), из обращения стали изгонять русский язык» (газета «2000», № 8 (450), 2009, блок С, <http://2000.net.ua/c/61700>). Далі автор наводить кілька прикладів сучасного російського графіті в Києві: «А на дерев'яном настиле, по которому ходят люди, надпись еще интереснее: «Лена! Ты самая лудшая девушка на свете!» Я не поленился, опросил десяток гулявших по мосту юношей и девушек. Правильно ответили двое. Шестеро согласились с автором надписи. Еще двое «исправили»: не «лудшая», а «лутшая».

Як не погодитися із шановним паном Новицьким, коли я особисто на тролейбусних зупинках у Києві частенько читаю: «Динамо». Вибачимо неосвічених сільських дядьків, які перегнули палку, «изгнали русский язык» зі столиці. Точніше, це так вони, дурненькі, сидючи на печі у своєму глухому селі, не маючи телевізора і радіо, думають, що «изгнали». Пане Новицький, та англійську мову ніхто ж не «изгнал» ні зі столиці, ні з великих і маленьких українських міст та містечок? Вона прийшла сама. І Ви про це далі чесно написали і навели не менше прикладів англіцизмів: «Именно влиянием английского, который всюду, можно объяснить и «перлы», увиденные и услышанные совсем недавно... Не убоившись косых взглядов, я стал спрашивать у пассажиров, «что це такое — атрактивні ціни»?.. Один на чистом «украинском» языке говорит: «Диви, яка глибока

пенетрація!» *Penetration* — это «проникновение». Так що, пане Новицький, знову винні сільські дядьки, тільки вже шотландські? Продовжуючи Ваш логічний ряд, можна написати: «*Еще задолго до объявления независимости рыскали по славному граду Киеву фермеры в шотландских юбках, вскрывая опасные для Украины языковые происки северного соседа. Потому перво-наперво, как пырей с любимого огорода, не дающий произрастать полезным злакам (т. е. «рідній мові»), из обращения стали изгонять украинский язык.*»

Очевидно, не коректно, пане Новицький, безграмотність наших дітей через відсутність нормальної державної системи освіти й об'єктивні тенденції розвитку мови списувати на патріотично налаштованих сільських дядьків. Мабуть, німецькі дядьки по Росії вештались і тому, як наслідок, нині в російській технічній термінології приблизно відсотків шістдесят слів німецького походження (наприклад, бухгалтер, штангенциркуль тощо). А шотландські дядьки, перебравшись з України до Німеччини, попрацювали там набагато успішніше, тому нині в німецькій пресі обговорюють такий феномен, як утворення нової молодіжної мови «денгліш». «*Истинные ценители языка Шиллера и Гете бьют тревогу: немецкий язык переживает нашествие англицизмов. «Дэнглиш» — так именуются эта гремучая смесь немецкого с английским.*» (<http://www.dw-world.de/dw/article/0,2144,2419300,00.html>). На мій погляд, проблема не в дядьках у підкреслено вишитих сорочках. Вона полягає в тому, що мова, як живий організм, розвивається і змінюється. Вона запозичує нові слова з інших мов, змінюючи та підлаштовуючи їх до **етнічних особливостей свого носія, своєї нації**. І українська мова не є винятком, вона теж змінюється. Для прикладу читач може порівняти українську мову часів Грушевського з нинішньою. Відмінність є. Рано чи пізно донецька, галицька і полтавська говірки, добре присмачені англійськими запозиченнями, **дадуть нову українську мову**. І ніхто з викладачів, навіть таких хороших, як пан Жирнов, ніякі жорсткі канони літературної мови не втримають цей живий процес. Вважаю, що і донецьку говірку, саме говірку, а не етнічно чужу російську літературну мову, можна проголосити державною мовою України, оскільки вона частково віддзеркалює етнічні особливості українського народу.

Поки вдумливий читач разом із псевдополітиками аналізує мою незвичну політичну ініціативу напередодні виборів, ми знову читатимемо «Історію України-Руси» академіка Грушевського: «*Спільність культури, а в першій лінії спільність язика, що нащадків ріжних мас і племен вводила в індоєвропейську сімю, до певної міри обєднала їх і звела до одного етнографічного типу ще в індоєвропейській, чи в праслов'янській правітчині. Дальше відокремленне на новій території і спільне переживанне всяких географічних, політичних і культурних впливів, фактів і пригод продовжувало далі сей процес спуювання в одностайну етнічну масу тих ріжнородних поколінь, тих поодиноких племен, вигладжуючи спільністю матеріального побуту, одностайністю історичного і культурного виховання старі етнічні відміни, будуючи національну одностайність над колишньою антропологічною та етнічною ріжномастністю*». Отже, що ще нас об'єднує як громадян? Спільність матеріального побуту: ми вміємо працювати, хочемо жити гарно і заможнo, маємо свою історію, культуру, національну кухню, більшість із нас сповідує православну віру. Маємо ще багато хорошого, що набулося в результаті спільного проживання на одній території. **Своїм вихованням, побутом, культурою та історією ми вирізняємося з-поміж держав-сусідів. Усвідомлення кожним індивідуумом приналежності до культури тієї держави, в якій він проживає, є другою і беззаперечною умовою існування цієї держави.**

Національність «українець» — це, на мій погляд, більшою мірою поняття етнічне, а не расове. Українець ідентифікуються за українською мовою, національною культурою, побутом, набутими звичками, християнською релігією тощо. На превеликий жаль, це і є ахіллесовою п'ятою українців як нації, оскільки втрата мови призводить до втрати національної ідентичності. З іншого боку, найбільш розвинуті країни Західної Європи, зокрема Франція, Великобританія, переходять чи вже повністю перейшли (?) на український зразок трактування поняття національності, починаючи довгий у часі «процес спуювання в одностайну етнічну масу тих ріжнородних поколінь, тих поодиноких племен, вигладжуючи спільністю матеріального побуту...» (М. Грушевський). Париж переповнений арабами, чорношкірими африканцями. Усі вони вважають себе француза-

ми, оскільки вільно володіють французькою, знають і поважають культуру та звичаї автохтонного (місцевого) французького населення, з повагою ставляться до державних символів і державних інститутів влади.

На мій погляд, ми повинні остаточно перейти до західних зразків трактування слова «українець», так званого «citizen» (житель), і повністю відмовитися від етнічного, національного розуміння цього слова. Отже, українець — це індивідуум, який проживає на території України, на мінімальному рівні володіє державною мовою як другою, щоб мати змогу вступати в правові зносини з державою, знає і поважає українські звичаї, культуру та історію, є патріотом своєї держави і поважає її національні символи. Якою мовою чи говіркою, донецькою чи галичанською, говорить українець, яке його генетичне походження, до якої церкви він ходить, нікого не повинно цікавити — ні українську державу, ні її громадян.

Стурбована пенсіонерка з Одеси, журналіст Наталія Сімісінова, пише: *«Но что будет с нашими детьми и внуками? Президент где-то сказал, что народ свыкнется. Старики перемрут, молодежь вынуждена будет, чтоб пробиться в жизни, учить язык титульной нации. Сомневаюсь, что это произойдет быстро. Несколько поколений будут жить в условиях языковой дискриминации. Как когда-то негры в Америке.»* (газета «2000», № 8 (450), 2009, блок F6, <http://2000.net.ua/f/61726>). Так, вельмишановна пані Сімісінова, Ваші діти й онуки змушені будуть вивчити державну мову України, щоб не відчувати дискримінації як громадяни держави Україна. Як *«когда-то негры в Америке»* вивчили англійську, як Ваші земляки-одесити, що емігрували до США, складають обов'язковий іспит TOEFL (Test of English as a Foreign Language) на знання англійської мови як державної. Зауважте, на знання іноземної мови, а не рідної, національної. Відчуваєте різницю? Усі одесити, які успішно склали іспит TOEFL, упевнені в щасливому майбутньому своїх дітей та онуків, за що щиро поважають свого американського президента. Оскільки Ви, Ваші мама і діти, очевидно, не маєте бажання «потихоньку уезжать», пропоную хоча б на декілька сантиметрів наблизитися до стандартів життя «американських одеситів», закласти невелику цеглинку у фундамент міцної **держави** Україна, допомогти своїм дітям й онукам вивчити українську мову як державну, а старенькій мамі написати довідку для пенсійного фонду. *«Почему мою маму, которой 81 год, в пенсионном фонде заставили пять раз переписывать какую-то дурацкую справку, потому что она все время делала ошибки, а заполнять надо было на украинском?»* У тому, що Ви як професійний журналіст бездоганно володієте українською мовою, я впевнений.

Чому ж ми так погано живемо? Відповідь знову шукаємо в праці академіка Грушевського: *«Ряд дуже визначних і безсторонніх фільольогів признавав її (український язык, прим. автора) особним языком, як з другого боку не бракує й тепер фільольогів, що признають її тільки наричем. Лінгвістична близькість до сусідніх народів — великоруського й польського не раз давала привід навіть заперечувати істнованне й права на самостійний культурний і політичний розвій українського народу. Такі голоси давали й навіть досі дають себе чути з польської і великоросійської сторони. Вони представляли українську народність тільки провінціалізмом народности польської чи великоросійської й хотіли бачити в ній тільки просту етнографічну масу, яка має служити будівляним матеріалом для нації польської чи великоруської. Розуміється, в основі таких поглядів лежали мотиви чисто політичної натури — вони були впливом національного егоїзму народностей, що маючи перевагу на певних частях української території, хотіли б задержати українську народність в служебній ролі на завсіді.»* Так, ми дійсно довго були і залишаємося генетичним матеріалом для наших сусідів. Ще до академіка Грушевського українці залюднили Кубань, у радянські часи — Сибір і Казахстан, за роки незалежності до залюднили Росію, освоїли польські землі і дійшли аж до Португалії та Іспанії. Так активно працювали, перевиконали план із розселення, що нещодавно російський уряд видав розпорядження про примусову депортацію зайвих українських робітників на історичну батьківщину — в Україну. Схоже на те, що всі наші сусіди-держави, далекі і близькі, свідомо та підсвідомо хочуть *«задержати українську народність в служебній ролі»* назавжди і використовують із цією метою будь-які

методи. Отже, завдання «дружніх нам» держав — підтримувати весь український народ у зародковому, додержавному стані і не дати йому змоги остаточно сформувати сильну державу.

Нашим псевдоісторикам і псевдополітикам хочу відкрити секрет Полішинеля. Нового Радянського Союзу ніколи більше вже не буде, а отже, на території України не буде сильних **державних** інститутів, якісної **державної** освіти, безкоштовної **державної** медицини радянського зразка. Якщо лояльні до Росії Казахстан і газобезтрубна Білорусія за сімнадцять років не спромоглися утворити *de novo* Радянський Союз, то виникає наївне запитання: а чи взагалі Росія хоче утворити Новий Радянський Союз? А якщо ні, то що ж тоді гіпотетично потрібно Російській Федерації разом з Європейським Союзом? Схоже на те, що всім нашим цивілізовано-західнодемократичним і деспотично-східноавторитарним сусідам-державам вигідно мати на території України аморфне, внутрішньо слабкероване, без національних пріоритетів, корумповане, слабе державне утворення як джерело робочої сили, сировини, продукції екологічно брудних виробництв (велика хімія, металургія) і місце зберігання токсичних речовин. Ми — так звана держава-outsourcing (з англ. *outsourcing* — залучення зовнішніх ресурсів для вирішення власних проблем). Потрібні робітники — візьмемо з outsourcing, а якщо криза, спад виробництва — повернемо в резервацію, у гетто.

«До чого ж тут **державна** мова?» — резонно запитає пан Жирнов. У всьому світі матеріальне благополуччя **державних** людей — викладачів, лікарів, науковців, митців — прямо пропорційно залежить від потенціалу **держави**, громадянами якої ці люди є. Злиденна **держава** — злиденні зарплати викладачів, лікарів, науковців, військових, як російськомовних, так і україномовних. Схоже на те, що тільки представники інтелектуальної еліти криво зацікавлені в **сильній українській державі**.

Як нам не дають будувати сильну українську **державу**? Основні удари спрямовуються на **державну** мову як основний засіб управління та комунікації будь-якої **держави**. Як кажуть, і дурню зрозуміло: якщо сьогодні донецька говірка стане державною мовою, то завтра на Закарпатті виникне потужний рух за надання русинській мові статусу державної. Дві державні мови — це так цивілізовано, так добре, відповідає приписам Європейської хартії регіональних мов або меншин. А краще нехай буде три або чотири державні мови, щоб був повний бардак у державному управлінні, а чиновники крали ще більше, щоб вистачало всім — і російськомовним, і україномовним, і на Заході, і на Сході.

Потужні удари наносяться по українських звичаях, традиціях, національних особливостях. На так званих «квартильних» шоу непомітно втокмачують у голову пересічному українцеві, що він — салоїд-придурок, нуль, ніщо, що він гекає, мова його — суржик, донецьке чи галицьке наріччя. Спостерігаєш, як смачно українські міщани «щоквартильно» сміються самі над собою, і думаєш: а може, і дійсно вони салоїди-придурки? Водночас над українською культурою, освітою проводиться експеримент на виживання, оскільки українським малокультурним і малоосвіченим чиновникам і помаранчево-блакитним депутатам різного рівня ні російська, ні українська культура априорі не потрібна. Завершальний удар наноситься по українських національних символах. Тут, як кажуть, коментарі зайві. Слава Богу, хоч футбол і бокс Кличків сприяють збереженню поваги до національних українських символів. Наших державних топ-менеджерів розводять як лохів: то одному гетьманську булаву пообіцяють, то іншому. А їм, таким розумним, і не второпати, що ніколи їхні закордонні покровителі не допустять, щоб був єдиний сильний гетьман в Україні. На «лукашенківські» граблі ніхто з них уже не наступить.

Отже, колеги-інтелектуали, викладачі й лікарі, науковці й митці, україномовні й російськомовні, росіяни й українці, схоже на те, що порятунок потопаючих — справа рук самих потопаючих. Тому ми зобов'язані формувати громадську думку на захист атрибутів української держави, державної мови, менше прислухатися до «ворожих голосів» із-за кордону (як східного, так і західного) і частіше як сидорову козу ганяти наших політиків на вибори. Може, у них нарешті гроші закінчатся, і вони, щоб зекономити, дійсно почнуть виконувати свої обіцянки?

Сергій Ярмолюк,

д.х.н., професор, заступник головного редактора журналу «Ukrainica Bioorganica Acta»